

РЕАЛИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИДЕЙ К. РОДЖЕРСА В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ

Резюме

В статье раскрыты основные этапы педагогической деятельности К. Роджерса, представлена реализация педагогических идей американского педагога и теоретически обоснованы перспективы их использования в контексте развития национального образования Украины. Научно-педагогическая концепция К. Роджерса основана на таких идеях, как: идея личностного роста, идея личностной равнозначности педагога и студента в учебном процессе, идея создания помогающих отношений, идея развития у преподавателей личностных установок (конгруэнтность, принятие ученика (студента) и эмпатия), идея фасилитации, идея свободы выбора и ответственности учащихся (студентов), идея опоры на собственный опыт, идея многообразия и альтернативности форм и методов обучения

Ключевые слова: гуманистическая педагогика, человекоцентризм, педагогическая фасилитация, образовательная деятельность.

N.S. Bochkaryova

THE REALIZATION OF C. ROGERS'S PEDAGOGICAL IDEAS IN THE THEORY AND PRACTICE OF EDUCATION OF UKRAINE

Summary

The article presents the main stages of C. Rogers's pedagogical work, the realization of American teacher's pedagogical ideas. The prospects of their use in the context of national education development in Ukraine are theoretically proved. Rogers's Scientific pedagogical concept is based on such ideas as: the idea of personal growth, the idea of personal equivalence of teacher and student in the educational process, the idea of creating the helpful relationship, the idea of forming the teachers' personal settings (congruence, the adoption of a pupil (student) and empathy), the idea of facilitation, the idea of freedom of choice and responsibility of learners (students), the idea of relying on one's own experience, the idea of diversity and alternative of teaching forms and methods.

Key words: humanistic pedagogics, human centrism, pedagogical facilitation, educational activities.

УДК 378.015.31:316.42

К.В. Антонова

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті розглянуті характерні особливості соціалізації іноземних студентів під час навчання у вищих медичних закладах України, визначено головний чинник, який впливає на соціалізацію студентської молоді – низький рівень комунікації студентів один з одним та з викладачами. Запропоновано за допомогою ресурсів циклу гуманітарних дисциплін підвищити рівень комунікації та міжособистісних зв'язків іноземних студентів, і таким чином вдосконалити та прискорити процес соціалізації іноземних студентів. Автор звертає увагу на вагомості складові педагогічної комунікації: поведінку, яка характеризується реакцією педагога та студента, міжособистісні контакти викладача та студентів у процесі навчальної діяльності, міжособистісні відносини – усі ті складові, які прискорюють та дозволяють зробити процес соціалізації іноземних студентів більш ефективним.

Ключові слова: іноземні студенти, соціалізація студентської молоді, соціальне становлення особистості, мовний бар'єр, особистісно-прагматичні інтереси, комунікаційна характеристика спілкування, педагогічне спілкування, міжособистісне спілкування, комунікативні навички.

Постановка проблеми. Ринок освітніх послуг в Україні характеризується високим рівнем попиту як серед вітчизняних, так і серед іноземних абітурієнтів. Через демографічну ситуацію (низький рівень народжуваності протягом 1993-2001 рр.) українські вищі навчальні заклади відчувають брак першокурсників. Значно скоротилася кількість студентів, які навчаються за кошти юридичних та фізичних осіб. Саме тому більшість вищих навчальних закладів України розгортає активну політику по залученню іноземних громадян до навчання в українських закладах освіти.

Завдяки наданій іноземним студентам можливості обирати мову навчання їх кількість збільшується кожного року. У 2010 – 2011 навчальному році в Україні вищу освіту здобували більше ніж 48 тис. студентів зі 134 країн світу. Однак, незважаючи на збільшення кількості іноземних громадян, основна увага під час реформації системи вищої освіти приділяється організаційним та документальним змінам: студенти отримують дипломи європейського зразку, розширюється кількість навчальних дисциплін, впроваджуються інтерактивні та дистанційні методи навчання. Зосередження уваги виключно на проблемі належного викладання та контролю отриманих знань студентів призводить до того, що набуті знання не

можуть бути застосовані на практиці, студент не здатен до самонавчання та самовдосконалення, не позиціонує себе як конкурентоспроможну одиницю на ринку праці.

Протягом життя кожної людини відбувається два паралельних процеси: процес особистісного становлення та процес соціалізації. Особистісне, внутрішнє становлення проходить у боротьбі релігійного, культурного знання з інстинктами людини. **Соціалізація** – це процес входження людини в соціум, знайомство з різноманітними за національністю, соціальною приналежністю, світоглядом, релігією групами людей, формування власної точки зору, визначення людиною своєї ролі у суспільстві. Цілеспрямована, комплексна робота, спрямована на соціалізацію особистості студента під час здобуття вищої освіти, має на меті допомогти майбутнім фахівцям краще засвоїти професійні знання та навички, сформувати необхідні професійні риси характеру у майбутнього спеціаліста, спроможного у своїй професії не тільки до самореалізації, а й до самостійного набуття нових знань і умінь після завершення навчання та самовдосконалення.

Соціологічні дослідження, проведені Міністерством освіти і науки України упродовж 1992–1993 рр. у 16 вищих навчальних закладах Києва, Одеси, Дніпропетровська, Луганська та Львова, респондентами яких були 1388 студентів, показали, що провідною мотивацією вступу до вищого навчального закладу у 68% студентів було бажання отримати вищу освіту як таку, а тих, хто орієнтувався на конкретну спеціальність, було втричі менше. Відповідно 70% респондентів засвідчили своє недобросовісне ставлення до навчання, і лише 30% виявили впевненість в успішній реалізації своїх планів у майбутньому. Лише 3% респондентів виявили бажання займатися саморозвитком, а 50% зазначили важливою життєвою цінністю спілкування з друзями й бажання цікаво і весело провести студентські роки. Тільки 8% мали бажання працювати за обраною спеціальністю, відкрити власну справу, 16% визначили важливим фактором оплату праці незалежно від її змісту і соціальної значущості [1, 46].

Паралельні тенденції можна провести і щодо іноземних студентів, для яких вибір навчального закладу обумовлюється легкістю вступу та розташуванням, а спеціальності – або престижністю професії, або доступністю в отриманні диплому про вищу освіту. Специфіка менталітету, національні, релігійні, мовні відмінності іноземних студентів не мають ставати на заваді їхньому входженню у соціум, адже навчання студентів не обмежується виключно аудиторними заняттями та спілкуванням між собою й викладачами. Значна кількість уваги у медичній освіті приділяється самостійній, дослідній роботі, і, насамперед, практичній роботі у міських та обласних лікарнях, що передбачає спілкування не тільки із викладачами, а й із персоналом лікарні та пацієнтами.

Не можна обійти увагою присутність такого негативного явища як відмови деяких країн від українських дипломів про вищу освіту. Підставою для цього стала інформація про начебто низький рівень викладання навчальних дисциплін, виявлені порушення у навчальних та виховних планах студентів, прийом до навчального закладу студентів із низькими балами або за невідповідними напрямками підготовки (так, наприклад, студент з ОАЕ, який вивчав медицину, закінчив навчальний заклад у своїй країні за спеціалізацією "література").

Необхідність підтримки рівня вищої освіти України на належному рівні на міжнародному ринку освітніх послуг диктує вимоги не тільки щодо підвищення якості освіти та вдосконалення форм викладання, навчання та контролю знань, а й розробки спеціалізованої програми соціалізації іноземних студентів під час навчання у вищих медичних закладах України та впровадження її у навчальний процес.

Аналіз досліджень та публікацій. Наукове дослідження виховання студентства в рамках соціальної педагогіки активно розпочалося в Україні з 2005 року після захисту С. Савченком докторської дисертації, присвяченої проблемі соціалізації студентської молоді в умовах регіонального освітнього простору. Різні аспекти соціалізації студентів у виховному просторі вищого навчального закладу вивчають М. Алексєєва-Вовк, Т. Бондаренко, Я. Довгополова, Н. Грищенко, О. Севастьянова, О. Янішевська та ін.; ЗМІ, телебачення, мультимедіа як засоби соціалізації студентів досліджують І. Курлішук, Т. Пушкарьова, Я. Шведова. Викладачі Харківської державної академії культури розглядають проблеми розвитку соціальності студентів мистецьких спеціальностей засобами хореографії – О. Хендрик та формування культури материнства жіночої молоді у соціально-педагогічному середовищі вищого навчального закладу – Н. Максимовська. У Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка Н. Грищенко вивчає проблеми формування соціально орієнтованих особистісних сенсів студентської молоді у позанавчальній діяльності. Питання адаптації іноземних студентів у перший рік навчання досліджує Порох Д.О.

Однак, варто зазначити, що відповідних теоретичних розробок поки що бракує. У 90-ті роки ХХ ст. процес формування концепцій соціалізації, соціального становлення особистості в Україні тільки розпочався. Відбувається критичний діалог парадигм класичного та некласичного підходів до вирішення цієї проблеми. Тим часом у вищих навчальних закладах проблема соціалізації студентів надзвичайно актуалізувалася, необхідний комплексний підхід до її розв'язання, соціалізація студента вбачається як процес засвоєння існуючих загальносуспільних та професійних норм, знань, навичок, правил, цінностей і форм поведінки [3, с. 27]

Завдання дослідження. Визначити особливості соціалізації іноземних студентів у вищих медичних

зкладах України та запропонувати шляхи підвищення ефективності й темпів соціалізації іноземних студентів.

Дослідження проблеми. Академічні групи іноземних студентів, як правило, формуються незалежно від національної приналежності. Тому національний склад однієї групи може бути досить різноманітним. Якщо до студентської групи входять представники кількох національностей, то доцільно говорити про міжнаціональну та міжкультурну комунікацію. У багатонаціональному колективі спостерігаються різні форми міжособистісних стосунків не тільки під час навчальної діяльності, а й поза межами аудиторій, які різняться за національною приналежністю, культурною специфікою, мовною підготовкою, світоглядом, звичаями, традиціями. Спілкування на міжнаціональному рівні є формою реалізації процесу соціалізації іноземних студентів. Під час такого спілкування характерними проблеми є сприйняття та ставлення студентів з різних країн один до одного, расово-статева диференціація та сприйняття однокласників різних національностей, мовні бар'єри, культурні розбіжності, релігійні погляди, традиції та звичаї. Таким чином, активізується необхідність створення такої атмосфери, в першу чергу, у навчальний час, яка сприяла б адекватному сприйняттю іншоетнічного представника, не заважала і не відволікала від першочергової мети: навчання та отримання знань; створювала комфортне середовище для навчання у багатонаціональній групі.

Для багатьох іноземних студентів вищезгадані проблеми стають значною перешкодою в навчанні, вони відчують через них психологічний та емоційний дискомфорт, що призводить або до агресії, або до скутості та несміливості.

Не треба забувати, що іноземні студенти – це молоді люди віком від 17 до 30 років, яким притаманний активний спосіб життя, потреба у спілкуванні, подорожах тощо. Вирішення мовної проблеми дозволить зробити іноземних студентів більш мобільними, вільними у пересуванні містом, відкриє для них нові обрії не тільки у навчальній діяльності, а й у пізнавальній та дослідній. Володіння мовою – це фундамент соціалізації студентської молоді у нових соціокультурних, багатонаціональних та етнопсихологічних умовах.

Також процес соціалізації студентської молоді може супроводжуватися конфліктами, небезпека яких полягає в тому, що вони сприяють виникненню занадто негативних емоцій і позначаються на навчальній діяльності. У процесі спільної діяльності причинами конфліктів, як правило, стають два види детермінант: предметно-ділові розбіжності і відмінності особистісно-прагматичних інтересів. За умови, якщо у взаємодії студентського середовища, метою згуртування якого є спільна навчальна діяльність, переважають предметно-ділові розбіжності, конфлікт в основному не призводить до розриву міжособистісних стосунків і не супроводжується нагнітанням емоційної напруги і ворожості. Якщо ж протиріччя виникають у сфері особистісно-прагматичних інтересів, то вони легко переходять у стан неприязні і ворожечі. Мають місце ситуації, за яких відмінності особистісно-прагматичного характеру приховуються під маскою предметно-ділових суперечок або ж коли тривалі предметно-ділові суперечки поступово призводять до виникнення особистісної неприязні. Усі перераховані варіанти конфлікту створюють для студентів несприятливий морально-психологічний клімат у групі, що викликає зниження інтересу до навчання і спілкування в групі, в цілому погіршує та знижує ефективність процесу соціалізації. Якщо конфлікт виникає між студентом і викладачем і не вирішується, у студента може зародитися внутрішня неприязнь як до викладача, так і до навчальної дисципліни.

Соціально-психологічні характеристики навчальної діяльності охоплюють особливості міжособистісного спілкування у студентській групі. Отже, на ефективність соціалізації впливає соціально-психологічний клімат в студентській групі, рівень потреби у спілкуванні, властивий групі стиль спілкування, етнопсихологічні особливості учасників комунікативного процесу, можливість задоволення пізнавальних і комунікативних потреб студентів. Останній показник є істотним, адже дані ряду досліджень показали залежність задоволеності міжособистісними стосунками в групі від ефективності діяльності як цілої групи, так і кожного її члена окремо [2, с. 90].

Аналіз комунікативних характеристик навчальної діяльності у вищому навчальному закладі передбачає виділення двох сфер, що впливають на соціалізацію студента: педагогічного спілкування як цілеспрямованої взаємодії між педагогом і студентами та міжособистісного спілкування серед студентів як запоруку створення сприятливого мікроклімату для ефективної навчальної діяльності та відпочинку. Педагогічне спілкування є специфічною формою взаємодії людини з іншими людьми на основі суб'єкт-суб'єктних стосунків, у яких проявляється не лише вплив одного суб'єкта на іншого, а й сприяння або протидія, згода або протиріччя. При такому типі спілкування здійснюється взаємний обмін досвідом, уявленнями, ідеями, установками, інтересами тощо. Можна виділити наступні **складові педагогічного спілкування у вищому навчальному закладі**: поведінка, яка характеризується реакцією педагога та студента, міжособистісні контакти викладача та студентів у процесі навчальної діяльності, міжособистісні відносини.

Вагомими соціально-психологічними особливостями соціалізації у вищому навчальному закладі є характеристики міжособистісного спілкування в академічній групі, де студент для інших членів групи

виступає як об'єкт спілкування, формуючи до себе ставлення як до суб'єкта. Суб'єкти спілкування у студентській групі виокремлюються за рахунок індивідуальної своєрідності і привносять до міжособистісного спілкування свій внутрішній світ. Якість такого спілкування може визначатися кількістю потреб, які людина задовольняє у процесі взаємодії; рівнем, на якому відбуваються контакти; можливістю саморозвитку особистості. Молода людина, вступаючи до вищого навчального закладу, стає членом студентської групи і занурюється у багатогранні процеси спілкування цієї групи. Таким чином, комунікація є вагомим фактором у вирішенні проблеми соціалізації іноземних студентів у багатонаціональному середовищі.

Дослідження соціально-психологічних особливостей студентської молоді дозволяють виділити кілька напрямів роботи щодо соціалізації іноземних громадян: процес формування академічної групи (перевага має віддаватися неоднорідній за психологічними, релігійними, культурними, етнічними характеристиками студентів, але інтереси яких діаметрально не протилежні і не спричиняють конфлікти на релігійному, культурному, національному, етнічно-расового ґрунті), формування міжособистісного спілкування в групі між студентами різних національностей та між студентами і викладачем (основна увага за цим напрямом має приділятися під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу: російської або української мови, історії культури, краєзнавства, психології тощо), робота зі студентами за межами аудиторних занять (ознайомлення із містом, історією міста, культурною спадщиною України, залучення до студентських конференцій, тематичних вечорів), індивідуальна діагностична та корекційна робота зі студентами (пов'язана із вивченням та оптимізацією їхніх комунікативних особливостей).

На нашу думку, процес соціалізації іноземних студентів доцільно вивчати за допомогою оцінки ціннісних орієнтирів, які формуються у свідомості студентів, оскільки відображення суспільного життя у свідомості студента безпосередньо відтворюється у вигляді оцінки, переживання, сприйняття, особистісного ставлення до того чи іншого явища у суспільному житті. Головною характеристикою світогляду молоді людини є прийняття тих чи інших норм поведінки, соціальних цінностей, норм поведінки, традицій, які панують у суспільстві. Ціннісні орієнтації студентства формуються шляхом соціалізації у процесі засвоєння нових знань і соціально-психологічного досвіду та проявляються через цілі, інтереси, переконання, спілкування і діяльність особистості. Фактори, які визначають можливий вплив на процес соціалізації особистості шляхом зміни ціннісних орієнтирів, досить різноманітні: соціально-психологічний клімат в академічній групі, оточення у гуртожитку та відносини із сусідами по кімнаті, вільний доступ до навчальних та культурних засобів вищого навчального закладу та суспільства в цілому, можливість вільного віросповідання та реалізація культурних традицій, звичаїв іноземних громадян у чужій країні тощо.

Висновки. Таким чином, збільшення кількості іноземних студентів у вищих навчальних закладах України диктує необхідність реформації системи вищої освіти комплексно та ґрунтовно. Навчальний процес у вищих навчальних закладах України має не тільки відповідати європейським стандартам, а й сприяти всебічному розвитку молоді особистості, у першу чергу як фахівця та повноцінного громадянина суспільства.

Проаналізовані у нашій статті труднощі, з якими доводиться мати справу іноземним громадянам під час навчання в українських вищих навчальних закладах, дають можливість стверджувати, що відсутність мобільності та вільного володіння мовою є головними чинниками, які гальмують процес соціалізації іноземних студентів та їхню адаптацію до навчального процесу. Розв'язання цієї проблеми, на нашу думку, можливе за умови ефективної організації міжособистісного спілкування іноземних студентів в академічній групі, гуртожитках, на відкритих заходах у вищому навчальному закладі, комунікації з викладачами як на заняттях, так і поза межами університету (під час екскурсій, відвідання музеїв, театрів тощо).

Саме цикл гуманітарних дисциплін дає змогу оцінити рівень комунікативних навичок іноземних студентів, їхню спроможність вирішувати конфліктні ситуації, вступати в діалог із представниками інших національностей, культур, віросповідань. Формування міжособистісних відносин студент-студент, студент-викладач, сприятливої атмосфери на заняттях, позитивного ставлення до нового оточення, системи навчання, способу життя є надійним фундаментом у процесі соціалізації студентської молоді під час навчання у вищому навчальному закладі, дають можливість розвивати молоду особистість не тільки у професійній площині, а й як гармонійного громадянина.

Література

1. Міжнародна науково-практична конференція "Актуальні проблеми формування професійної та гуманітарної культури сучасного спеціаліста": тези доповідей. Ч.1 / відп. ред. В.Д. Базилевич. –К.: Знання-Прес, 1994. – 126 с.
2. Романова Н.Ф. Соціалізація українського студентства: огляд проблеми, шляхи розв'язання / Н.Ф. Романова // Український соціум. – 2004. – №3. – С. 87-92.
3. Семиченко В.А. Теоретичні та методичні основи професійного самовиховання студентів вузу: навч.-метод. посіб. / Семиченко В.А., Галус О.М., Зданевич Л.В. – Хмельницький: ХГПІ, Центральний ін.-т післядипломної педагогічної освіти, 2001. – 255с.

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛИЗАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Резюме

В статье рассмотрены характерные особенности социализации иностранных студентов в процессе обучения в высших медицинских учреждениях Украины, определен главный фактор, который влияет на социализацию студенческой молодежи, – низкий уровень коммуникации студентов друг с другом и с преподавателями. В статье предложено решение с помощью ресурсов цикла гуманитарных дисциплин повысить уровень коммуникации и межличностных связей иностранных студентов, и таким образом усовершенствовать и ускорить процесс их социализации. Автор обращает внимание на существенные составляющие педагогической коммуникации: поведение, которое характеризуется реакцией педагога и студентов, межличностные контакты преподавателя и студентов в процессе учебной деятельности, межличностные отношения – все те составляющие, которые ускоряют и делают процесс социализации иностранных студентов более эффективным.

Ключевые слова: иностранные студенты, социализация студенческой молодежи, социальное становление личности, языковой барьер, личностно-прагматические интересы, коммуникационная характеристика общения, педагогическое общение, межличностное общение, коммуникативные привычки.

K.V. Antonova

THE PECULIARITIES OF FOREIGN STUDENTS SOCIALIZATION IN MEDICAL HIGH SCHOOLS OF UKRAINE

Summary

The characteristic features of foreign students' socialization while studying at medical high schools of Ukraine are described in the article. The main factor that influences the students' socialization that is the low level of their communication with each other and with the teachers is revealed. The way to raise the level of communication and interpersonal relationships of foreign students by means of the humanitarian disciplines cycle, and thus, to improve and accelerate the process of foreign students' socialization was suggested in the article. The author pays attention to such core components of pedagogical communication as behavior which is characterized by reaction of the teacher and student, interpersonal contacts of the teacher and students in the process of education, the interpersonal relations. All those components accelerate and do the process of foreign students' socialization more effective.

Key words: foreign students, socialization of students, social development of the person, language barrier, personal interests, the communication characteristic of communication, pedagogical communication, interpersonal communication, habits of communication.

УДК 371.11 (477) "1917/1922" (045)

М.В. Мазуренок

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ШКІЛЬНОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ (1917-1922 РР.): ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розкрито особливості управління системою шкільної освіти в Україні впродовж 1917-1922 рр., особливо у перші роки радянської влади. Автор характеризує боротьбу українців за національну школу, що супроводжувалася реформуванням адміністративних і державних освітніх установ, створенням теоретичних та правових основ розвитку вітчизняної освіти, утвердженням демократичних тенденцій, на зміну яким прийшов більшовицький проект освітньої моделі.

Ключові слова: Генеральний секретаріат освіти, Центральна Рада, Генеральна шкільна рада, губернські й повітові шкільні ради, Народний комісаріат освіти

Постановка проблеми у загальному вигляді. Закон України "Про освіту", Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. поставили завдання забезпечити українську спрямованість освіти, що полягає у її невіддільності від національного ґрунту, органічному поєднанні з національною історією й народними традиціями; осмисленні історичних фактів, подій і явищ; відображенні у змісті освіти закономірностей історичного розвитку, значення народознавства, етнічної історії та етногенезу українців; формуванні поваги до історії рідного народу. Засвоєння історико-педагогічної спадщини минулого розширює світогляд, формує національну свідомість, допомагає орієнтуватися у питаннях педагогічної теорії і розв'язувати практичні завдання, підвищує загальну педагогічну культуру.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти освіти загалом та загальної середньої освіти зокрема постійно перебували та перебувають у полі зору вчених, науковців, дослідників. Історії української школи і педагогіки присвячені праці О.Сухомлинської, О. Любара, М. Стельмаховича,